

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme

Davut DOĞAN*

Özet

Bu makalede Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılında hazırlayıp uygulamaya koyduğu Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul öncesi 4-6 yaş) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı kazanımlarının 4-6 yaş gelişim özelliklerine uygunluk düzeyleri değerlendirilmiştir. Sonuçta, bazı kazanımların uygun olduğu, bazılarının değiştirilmesi gerektiği, bazılarının da tamamen çıkarılması gerektiği gerekçeleriyle ifade edilmeye çalışılmıştır. Değiştirilmesi gerekenlerin yerine önerilen kazanımlar da belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an Kursu, Eğitim, Okul öncesi, Öğretim Programı.

Minister Quran Courses Education Program (Pre-Season) Religious Information on-1 Learning Area Outcomes Assessment

Abstract

In this article, Minister of Education Services General Directorate of imposed prepared in 2013, Quran Courses Curriculum (Preschool 4-6 years) Religious Information-1 Learning Area achievements were assessed as being 4-6 years and development of suitable properties. After all, some of the gains that are appropriate, some of which need replacing, some were trying to express their reasons that it must be completely removed. Instead of suggested gains to be replaced is indicated.

Keywords: Quran Courses, Education, Early Childhood,

* KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

Curriculum.

Giriş

Çocukluk döneminde kazanılan davranışların, alışkanlıkların, tutumların, ilerleyen yıllarda çocuğun kişiliğini, inançlarını, alışkanlıklarını etkilediği; sağlam bir kişiliğin temellerinin ilk çocukluk yıllarında atılabileceği, yapılan bilimsel çalışmalarla ortaya konmuştur.¹ Sevgi, kardeşlik, yardımlaşma gibi duyguların gereğince benimsenmesi, çocukluk ve gençlik döneminde, eğitsel faaliyetlerin yanı sıra yeterince ruhsal birikimin olmasına bağlıdır.² Bu durum, okul öncesi dönemde yapılacak din eğitimi faaliyetlerinin de önemini ortaya koyar. Ülkemizde, Cumhuriyetten günümüze örgün eğitim kurumlarında din eğitiminin en erken 4. sınıfta, Din Bilgisi/Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi gibi dersler adı altında okutulması, zaman zaman belli yaş grupları altındaki çocuklara din eğitimi faaliyetlerinin yasaklanması³, okul öncesi dönemine yönelik din eğitimi uygulamalarına gereken önemin verilemediğini göstermektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından planlanan yaygın din eğitimi çalışmaları Kur'an kursları ve camilerde uygulanmaktadır. 17 Eylül 2011 tarih ve 633 sayılı kanun hükmünde kararnamenin Resmi Gazete'de yayınlanmasıyla, Kur'an kurslarına devam etmede yaş sınırı kaldırılmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı, vatandaşlardan gelen talepleri karşılamak üzere 2013 yılında 4-6 yaş grubuna yönelik Dini Bilgiler 1-2, Kur'an-ı Kerim 1-2 öğrenme alanlarından oluşan, "Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi)" hazırlamıştır.⁴

¹ Mualla Selçuk, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, T.D.V., Ank., 1991 s. 13.

² Neda Armaner, "Din Eğitiminde Psikolojinin Önemi", A.Ü.İ.F.D., Ankara 1979, C.XXIII, S.1, s. 219.

³ Turgay Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)", U.Ü.İ.F. Dergisi, Bursa 1998, C.7, S.7, s. 544-556.

⁴ DİB, *Kur'an Kursları Öğretim Programı Okul Öncesi Dönemi*, Ankara 2013.

Okul Öncesi Dönemi Din Eğitimi Programı hazırlanırken, bu dönemdeki çocukların bilişsel, sosyal, duygusal ve ahlâkî gelişimlerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu çalışmada çocukların gelişim özelliklerinden, önemli görülen bazı noktaları dikkate alınarak, programda yer alan Dini Bilgiler-1 öğrenme alanı kazanımları değerlendirilecektir. 4-6 yaş gelişim özellikleri çeşitli kaynaklardan alınmış, kendi görüşümüz genelde ifade edilmemiştir. Kazanımlar değerlendirilirken, benzer durumlarda, gelişim özellikleri tekrar edilebilir.

1. 4-6 Yaş Gelişim Özellikleri

1.1. Bilişsel Gelişim Özellikleri

Okul öncesi dönemde çocukta, benmerkezci düşünce hâkimdir, dolayısıyla gerçekleri kendine göre değiştirerek anlar, kendini diğer kişilerin yerine koyamaz ve kendi görüşlerini eleştirel olarak değerlendiremez.⁵ Başka bir çocuğun ya da erişkinin görüşlerini alma konusunda zorluk çeker, dış dünyayı başka bir kişi açısından göremez. Çocuk, bir objeye başka biri tarafından farklı bir gözle bakılabileceğini tahmin edemez, nesnelere görünüşünün etkisi altındadır ve nesnelere başka şeylerin simgesi gibi kullanmaya başlar. Örneğin: Bir değneğe binip at diye dolaşabilir. Maddeleri tek ve belirgin özellikleriyle sınıflandırabilir. Bir yönleriyle birbirine benzeyen maddelerin, başka yönlerde değişik olabileceklerini göremez. Bu dönemde çocuklar, hâlâ zihinsel kıyaslama yapamazlar⁶ ve şekilleri, kendilerine söylenen bir biçimde sıralayabilirler; fakat bunların ayrıntılarına giremezler.⁷

Çocuk, 6 yaşına kadar, nesnelere ayrıntılarını değil bütünü görür. Çocuğun düşünmesi o anda gördüğü olaylara, nesnelere yöneliktir. Geçmişteki algılarıyla pek bağlantılı değildir. Çocuk, bir nesnenin değişik yönleri olduğunu düşünemez; kavramları, bilincinde özelden genele doğru

⁵ Süleyman Akyürek, *Din Öğretiminde Kavram Öğretimi*, Dem Yay., İst., 2004, s. 57-59.

⁶ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İst., 2003, s. 86-89.

⁷ Akyürek, a.g.e., s. 59-60.

canlandıramaz ve olayların neden-sonuç ilişkilerini kavrayamaz. Çocuğun kavram geliştirmesinde alışıklık ve taklit önemlidir. Çocuk, çevresinde yinelenen olaylara ve nesnelere alışır, büyüklerini taklit ederek olayların ve nesnelere adlarını öğrenir.⁸

5 yaşındaki çocuk, olayları ve masalları konuların sırasını bozmadan anlatır; her şeyin neden ve niçini ile ilgilenir ancak zihinsel olarak hazır olmadan bazı soruların yanıtları açıklansa ve öğretilse de bir şey öğrenemez.⁹

1.2. Sosyal ve Duygusal Gelişim Özellikleri

Duygusal gelişim yönünden en önemli basamak okul öncesidir.¹⁰ Normal şartlarda 3-4 yaşlarındaki çocuk diğerlerinin duygularına duyarlılık göstermeye ve empati kurmaya başlar; diğer kişilerin duygulanımı ile kendi duygulanımını bir tutar.¹¹ Duygudaşlık*, çocukta üç yaşından sonra gelişmeye başlar. Yaralanan, hastalanan bir kişi, çocukta elem yaratabilir.¹²

Çocukta sonu gelmez bir öğrenme açlığı vardır ve her şeyi bilmek ve tanımak ister. Kendi işini kendi görmeye bayılır. Yaşıtlarıyla birlikte oynamaya ve paylaşmaya yatkındır. Masallara, öykülere, çizgi filmlere ilgi başlar ve çok canlı bir hayal gücü vardır ve bu nedenle kolay korkar, çabuk etkilenir, her şeye kolay kanar. Olmamış şeyleri olmuş gibi anlatmaktan hoşlanır. Bu dönemde çocukta, anne-babaya benzeme çabası ve öykünme vardır. Cezadan korktuğu için değil, öncelikle ana baba sevgisini sürdürürebilmek amacıyla olumlu özellikleri benimser.¹³

⁸ İbrahim Ethem Başaran, Eğitim Psikolojik Temelleri, Ank., 1998, s. 80.

⁹ Haluk Yavuzer, Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, Remzi Kitabevi, İst., 2000, s. 221.

¹⁰ Başaran, a.g.e., s. 98.

¹¹ Hayati Hökelekli, Değerler Psikolojisi ve Eğitimi, Timaş Yay., İst., 2013, s. 80.

* Duygudaşlık, iki insanın bir olaya, bir nesneye ya da birbirlerine karşı, aynı duyguyu duymaları, benzeşen bu duyguları birbirleriyle paylaşmalarıdır. Bkz. Başaran, a.g.e., s. 133.

¹² Başaran, a.g.e., s. 135.

¹³ Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yay., İst., 2013, s. 60-63.

5 yaşındaki çocuk, ezbere şiir okumaktan ya da çocuk şarkıları söylemekten hoşlanır. Kendisine anlatılan öyküyü, tüm ayrıntılarıyla oyununda canlandırır. Şaka, fıkra, bilmece ve tekerleme gibi söz oyunlarından zevk alır. Düzenli ve temiz olması gerektiğini kavrayabilir; yine de sürekli olarak anımsatılmalıdır.¹⁴ 4 yaş çocuğu, uzun öyküleri dinler ve gerçekte var olanla düş ürününü, zaman zaman karıştırarak anlatır. Bildiği birkaç çocuk şiirini ezbere okuyabilir ya da çocuk şarkılarını doğru olarak söyleyebilir.¹⁵

Okul öncesi dönemde çocuk, olup bitenleri kendi hayal gücüne ve korkularına göre çarpıtır. Dört yaşında bir çocuk, anlayamadığı, kavrayamadığı olayları hayal gücünün yardımıyla açıklamaya çalışır. Yine bu dönemde çocuğun duygularında ani iniş-çıkışlar meydana gelir. Ağlamaktan gülmeye, sevinçten kızgınlığa geçmesi bir anda olur.¹⁶ İsteklerinin hemen yapılmasını ister ve başkalarının istekleri kendisini pek ilgilendirmez.¹⁷ Görmediği bir olayı ve varlığı görmüş gibi; hayal ile gerçeği karıştırarak anlatır.¹⁸ Çocuğun söylediği yalanı değerlendirirken yaşını ve gelişimini göz önüne almak gerekir. Üç yaş öncesinde yalan söylediğini fark etmeyen çocuk, yeni öğrendiği kelimeleri aileyi mutlu etmek için kullanır. Altı yaşına kadar ise geniş hayal dünyasıyla yalan birbirine karışabilir. Altı yaşından sonra yalanın ne olduğunu bilir ve amaçlı kullanır.¹⁹

Okul öncesi çocuğunu, ahlâkî davranışa yöneltmek için dikkat edilmesi gereken hususlardan biri çocukta var olan adalet duygusudur. 5-6 yaşlarından itibaren daha da belirginleşen adalet duygusu çocuğun ahlâk duygusu üzerinde derin bir etki yapar.²⁰ Burada adalet kavramının, çocuk tarafından tam olarak anlaşılması düşünülmemelidir. Çocuk-

¹⁴ Yavuzer, *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*, s. 219-220.

¹⁵ Yavuzer, *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*, s. 209.

¹⁶ Yörükoğlu, a.g.e., s. 22-23.

¹⁷ Başaran, a.g.e., s. 135, 151.

¹⁸ Başaran, a.g.e., s. 82.

¹⁹ Bengi Semerci, *Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı*, Alfa Yay., İst., 2012, s. 167-168.

²⁰ Ömer Özyılmaz, *Çocukluk ve Gençlik Çağında İslami Eğitim ve Psikolojik Temelleri*, Pınar Yay., İst., 2003, s. 110.

taki adalet duygusu, görünürdeki eşitlik şeklinde başlayan, adalet gelişiminin ilk basamağı şeklinde kendini gösterir.²¹

5 yaş çocuğu, başladığını bitirmeyi sever ve kendi kendine yeter. Ayrıca sosyaldır, kendinden emindir, şekilci ve uyumludur, rahat ve ciddidir, dikkatli ve karardır. 4 yaş çocuğu ise değişkendir ve yarım bırakılan bir şeye çok daha duyersizdir.²² 6 yaşında çocuk, grup oyunlarından çok hoşlanır. Kendisiyle gerçek nitelikte eğitim uygulamaları yapılacak bir çağa gelmiştir.²³ Yine bu yaşta, değişmekte olan bir çocuktur. Tembel ve kararsız bir görünümdeydir. Çocuk bir kez daha 2,5 yaşında yaşamış olduğu karar verme güçlüklerini yaşar, yine bir şeyin olumlu ve olumsuz iki yüzü arasında hızla gelip gider.²⁴

Bu yaşta çocuk, sosyal bir varlık olmaya başlar, yararlı alışkanlıklar kazanmaya elverişli hale gelir.²⁵ İlk çocukluk döneminde, çocuğun diğer kimselerle olan ilişkileri, onun sosyal gelişimini artırır.²⁶

1.3. Dini Gelişim Özellikleri ve Öneriler

Okul öncesi dönemde dinsel kavramlar çocuk tarafından tam olarak anlaşılmaz. Büyüklerinin söylediklerini yineleyebilirler.²⁷ 5-6 yaşlarına doğru çocuk, masallar ve hikâyelerde ifade edilen Allah, peygamber, melek, cin, şeytan, cennet, cehennem gibi kavramları zihninde canlandırır.²⁸ Bu dönemde inanma ile ilgili masallar ve hikâyeler, çocuğun dinsel hayal gücünü ve duygusunu uyandırdığı gibi eşyanın içinde ve ötesinde gizli kuvvetlerin olduğu düşüncesinin de gelişmesini hızlandırır.²⁹ 5-6 yaşlarında çocuk, taklit yoluyla bazı dinsel görevleri yapmaya çalışabilir. Çocuk övüldüğün-

²¹ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ahlak Gelişimi, MEGEP, Ankara, 2007, s. 14.

²² Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, s. 109-110.

²³ Yavuzer, Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, s. 225-226.

²⁴ Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, s. 116.

²⁵ Selçuk, a.g.e., s. 68.

²⁶ Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, s. 105.

²⁷ Başaran, a.g.e., s.151.

²⁸ Hayati Hökelekli, Din Psikolojisine Giriş, Dem Yay., İst. 2010, s. 107.

²⁹ Kerim Yavuz, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, Boğaziçi Yay., İst. 2012, s. 31.

de ve ilgi merkezi olduğunda dinsel görevleri yapmayı sürdürrebilir.³⁰

Okul öncesi dönemde çocuk dua etmekten hoşlanır ve dua etme isteği çok kuvvetlidir. Yetişkinin okuduğu duayı tekrar edebilir, ezberleyebilir.³¹ Çocuklara çok yavaş olarak küçük dualar, şükür cümleleri ve ilahiler öğretilmelidir. Ezberletilen bu dualar onların Allah'a yaklaşmasını sağlayacaktır.³² Çocuğun dini inancının doğması ve oluşmasında dua ve ibadetlerin çocukla beraber yapılmasının önemli etkisi vardır. Çocuğun sorduğu dini sorulara verilen doyurucu cevaplar da çocukta dini yaşantının uyanışına yardımcı olur.³³

Çocuk, düşünmeden, kuşkulanmadan ve itiraz etmeden inanmaya hazır olduğundan, söylenenlere içtenlikle inanır. Çocuk, inancının nedenini araştırmaya yatkın değildir; inancı üzerinde analiz yapamadığı gibi fikir de yürütmemez. Bu sırada çocuğun soruları görülse de çocuk, bunların cevaplarına inanacağı için sorar. Böylece inanmaya içtenlikle hazır olan çocuk, yoklayıcı sorularıyla dini dünyaya girmeye çalışır; öğrenmeye ve inanmaya yönelik bir tutum içinde sorularına aldığı cevapları basitleştirerek zihninde işler. Bu, çocuğun kolay inanma özelliğine sahip olduğunu gösterir. Bu dönemde yetişkinler, çocuğa doğru bilgi vermeye özen göstermelidirler. Çocuğun bu dönemi, dini inancının biçimlenmesi ve derinleşmesi için büyük bir hazırlık içinde bulunduğu bir evredir.³⁴

Çocuk, her varlığı bir sanat eseri olarak yapılmış gibi düşünür; çocuğa göre yağmuru yağdıran, meyveleri yaratan biri vardır.³⁵ 4 yaş dolaylarında Allah hakkında fikir yürütmeye başlayan³⁶ ve yapılan araştırmalara göre;³⁷ Allah'ı in-

³⁰ Başaran, a.y.

³¹ Selçuk, a.g.e., s. 74.

³² Selçuk, a.g.e., s. 83.

³³ Yavuz, a.g.e., s. 36.

³⁴ Yavuz, a.g.e., s. 32-33.

³⁵ Özyılmaz, a.g.e., s. 102.

³⁶ Haluk Yavuzer, Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İst., 2000, s. 239.

³⁷ Mehmet Emin Ay, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, Timaş Yay., İst., 1999, s. 92

san şeklinde tasavvur eden çocuk, bütün varlıkların tek bir yaratıcı tarafından yaratıldığını ve bu yaratıcının da yüce Allah olduğu gerçeğini anlamaya hazırdır.³⁸ 3-7 yaşları arasında rastlanan ve “Allah’ı gökyüzünde oturan sakallı bir dede” şeklinde de yorumlayan bu yaklaşım, son derece doğaldır. Çocuğun Allah korkusu yerine, Allah sevgisi ile yetişmesi gerekmektedir. O, Allah’ın; seven, koruyan, hoş gören, affeden, cezadan çok ödüllendiren olduğunu öğrenmelidir.³⁹

Çocuğun içinde oluşan dine, duygusal din adı verilebilir. Büyüklerin dinlerini akılları ile çocukların ise duyguları ile oluşturdukları söylenir.⁴⁰ Okul öncesi dönemde dinin duygu yönü asıl malzememizi oluşturmalı, çocuğun zihnine yüklenilmemelidir. Böylece bazı faaliyetlerle (oyun, hikâye, masal vb.) fark edilen dini/ahlâkî terimler, zamanla olgunlaşarak gerçek manasını alabilecektir.⁴¹ Bu dönemde, din/ahlâk, kurallar bütünü olarak değil de yaşam biçimi olarak etkinliklerle sunulmalıdır. Çocuk, ilerleyen zamanlarda dini/ahlâkî bilgisini geliştirdikçe tecrübeleri ona ışık tutabilmelidir.

Çocuklara yönelik dini iletişimde, basit anlaşılabilir dini bilgiler yanında daha çok somut dini uygulamalara ve model davranışlara, iyi örneklerle ve dinin duygu boyutuna ağırlık verilmelidir. Öte yandan çocukların çevrelerindeki varlıklara, iyilik ve güzelliklere, ahenk ve düzene karşı ilgilerini canlı tutmak son derece önemlidir. Bunun için de bunları görmeleri, duymaları, izlemeleri, bunlara dokunmaları sağlanmalı ve edindikleri izlenimler, duygu ve düşünceler samimiyetle paylaşılmalıdır.⁴²

³⁸ Özyılmaz, a.g.e., s. 102.

³⁹ Yavuzer, Ana-Baba ve Çocuk, s. 239.

⁴⁰ Abdurrahman Dodurgalı, Ailede Din Eğitimi, Timaş Yay., İst., 2010, s. 217.

⁴¹ Selçuk, a.g.e., s. 87.

⁴² Ahmet Koç, Din Eğitiminde Etkili İletişim, Rağbet Yay., İst., 2011, s. 182.

**2. Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi)
Dini Bilgiler-1 Kazanımları ve 4-6 Yaş Gelişim Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi**

9 haftalık programa göre Dini Bilgiler-1 kazanımlarının, 9 hafta 90 saat, 9 hafta 108 saat ve 18 hafta 72 saat olmak üzere alternatifli olarak uygulanabileceği ifade edilmektedir.

HAFTA	DİNİ BİLGİLER-1 KAZANIMLAR
1. Hafta	<p>1. Sevgi ve merhamet terimlerinin anlamını söyler.</p> <p>2. Kendini, ailesini, arkadaşlarını, çevresindeki canlı ve cansız varlıkları sevdiğini ifade eder.</p> <p>3. Allah'ın insanları ve bütün yarattıklarını sevdiğini söyler.</p> <p>4. Allah'ı ve Peygamberi sevdiğini ifade eder.</p> <p>5. İnsanların Allah'a olan sevgilerinin bir gereği olarak camiye gelip ibadet ettiklerini bilir.</p> <p>6. Allah'ın kâinatı bir düzen içerisinde yarattığını anlar.</p> <p>7. Sevgi ve merhamet davranışlarının olumlu sonuçlarını fark eder.</p> <p>8. Kendi hayatından sevgi ve merhamet örnekleri verir.</p> <p>9. İslam dininin sevgi dini olduğunu ifade eder.</p>
2. Hafta	<p>1. Saygı terimlerinin anlamını söyler.</p> <p>2. Allah ve Peygamberlerin isimleri geçtiğinde saygı cümleleri söyler.</p> <p>3. Allah ve Peygamberlerin isimlerini bazı sıfatları ile söyler.</p> <p>4. Hz. Peygamberin çevresindeki bütün</p>

SAYGI	<p>insanlara ve varlıklara karşı saygılı olduğunu fark eder.</p> <ol style="list-style-type: none">5. İnsanların farklı özelliklerine karşı saygılı olmanın gerekli olduğunu anlar.6. Kur'an-ı Kerim, ezan ve dua okunurken dinlemesi gerektiğini anlar.7. Namaz kılan kimselere saygı gösterileceğini anlar.8. Konuşan kişiyi sözünü kesmeden dinlemenin gerekli olduğunu bilir.9. Anne, baba ve büyüklere saygılı olma ile ilgili kendi hayatından örnekler verir.10. Başkalarının haklarına saygı duyulması gerektiğini söyler.
3. Hafta GÖREV VE SORUMLULUK	<ol style="list-style-type: none">1. Görev ve sorumluluk terimlerinin anlamını söyler.2. Allah'ın insanların görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini istediğini bilir.3. Beden temizliğine özen gösterir.4. Çevre temizliğine özen gösterir.5. Kendine ve başkalarına ait eşyaları temiz tutar ve korur.6. Görev ve sorumluluklarını yerine getiren insanların her zaman başarılı ve mutlu olduğunu ifade eder.7. Kendimize, topluma, doğaya, Allaha ve Peygambere karşı bir takım sorumluluklarımız olduğunu tanımlar.8. İsraf kavramının anlamını söyler.9. İsraf etmeyenleri Allah'ın sevdiğini anlar.10. Kendi hayatından israf etmemeye yönelik örnekler verir.

4. Hafta	<p>1. Adalet kavramını ve insanlar için gerekli olduğunu söyler.</p> <p>2. Herkese karşı adil olmanın Allah tarafından istenilen bir davranış olduğunu bilir.</p> <p>3. Allah'ın adil olduğunu ve adil olan insanları sevdiğini bilir.</p> <p>4. Peygamberlerin herkese adil ve eşit davrandığını bilir.</p> <p>5. Kendi hayatından adil olma davranışlarına örnekler verir.</p> <p>6. İnsanların birbirlerine karşı adil davranmaları gerektiğini söyler.</p> <p>7. Adil ve eşit davranışların güzel sonuçlar doğuracağını anlar.</p> <p>8. Adaletin olduğu yerde huzurun olacağını anlar.</p>
5. Hafta	<p>1. Yardımlaşma ve paylaşma terimlerinin tanımını söyler.</p> <p>2. Allah'ın insanların yardımlaşmalarını istediğini söyler.</p> <p>3. Allah'ın yardımlaşan insanları sevdiğini söyler.</p> <p>4. Hz. Peygamberin insanların yardımlaşmalarını istediğini ve sevdiğini söyler.</p> <p>5. Aile içerisinde bireylerin birbirleri ile yardımlaşmaları ve paylaşımında bulunmaları gerektiğini söyler.</p> <p>6. Çevresinde ihtiyacı olan herkese yardım etmenin güzel bir davranış olduğunu söyler.</p> <p>7. Yardımlaşma ve paylaşmanın insanları birbirine yaklaştırdığını söyler.</p> <p>8. Kendine ait bazı eşyaları arkadaşları ile paylaşır.</p>

	<p>9. Kendisinin yardımlaşmayı sevdiğini söyler.</p> <p>10. Kendi hayatından yardımlaşma ve paylaşma örnekleri verir.</p>
<p>6. Hafta</p> <p>SABIR</p>	<p>1. Sabır teriminin tanımını söyler.</p> <p>2. Hz. Peygamberin sabırlı olduğunu söyler.</p> <p>3. Orucun insana sabırlı olmayı öğrettiğini anlar.</p> <p>4. Allah'ın sabredenleri sevdiğini söyler.</p> <p>5. Başarıya ve huzura giden yolda sabretmenin önemli bir faktör olduğunu söyler.</p> <p>6. Sabır ile ilgili kendi hayatından örnekler verir.</p>
<p>7. Hafta</p> <p>GÜVENİLİRLİK VE DOĞRULUK</p>	<p>1. Güvenilirlik ve doğruluk terimlerinin tanımını söyler.</p> <p>2. Allah'a her konuda ve her zaman güvenilmesi gerektiğini söyler.</p> <p>3. Peygamberlerin güvenilir ve doğru insanlar olduğunu söyler.</p> <p>4. Güvenilir ve doğru insanların özelliklerini söyler.</p> <p>5. Dürüst, güvenilir ve emaneti koruyan biri olmanın Allah'ın emri olduğunu ifade eder.</p> <p>6. Allah'ın ve Hz. Peygamberin güvenilir ve doğru olanları sevdiğini söyler.</p> <p>7. Müslümanın güvenilir insan olduğunu söyler.</p> <p>8. Müslümanın doğru sözlü olması gerektiğini anlar.</p> <p>9. Doğru davranışlar sergilemenin insanı mutlu ettiğini kavrar.</p>

6. Hafta	<p>1. İyilik teriminin tanımını söyler.</p> <p>2. Allah'ın İyilik yapmayı emrettiğini söyler.</p> <p>3. Hz. Peygamberin iyiliği yaymak için gönderildiğini kavrar.</p> <p>4. İnsanlara gülümsemenin, selam vermenin iyilik olduğunu anlar.</p> <p>5. İyi olan insanların özelliklerini söyler.</p> <p>6. Allah'ın insanların iyi olmasını ve iyilik yapmasını istediğini söyler.</p> <p>7. İyi davranışlara örnekler verir.</p> <p>8. Allah karşılık beklemeden iyilik yapanları sever.</p> <p>9. İyilik yapmanın başkalarını da iyilik yapmaya teşvik ettiğini söyler.</p> <p>10. Bütün varlıklara karşı iyilik yapılması gerektiğini söyler.</p>
9. Hafta	<p>1. Dua, şükür ve özür dileme terimlerinin tanımını söyler.</p> <p>2. Sahip oldukları için Allah'a teşekkür etmenin önemini fark eder.</p> <p>3. Yapılan yanlış davranışlar için özür dilemenin güzel bir davranış olduğunu anlar.</p> <p>4. Duanın Allah ile iletişimin yolu olduğunu söyler.</p> <p>5. Dua, şükür ve özür dilemenin Allah'ın sevdiği davranışlar olduğunu söyler.</p> <p>6. Elhamdülillah'ın manasını öğrenerek kullanımına örnekler verir.</p> <p>7. Allah'a her zaman ve her yerde dua edebileceğini ifade eder.</p> <p>8. Allah'ın yapılan davranışları gördüğünü, söylenen sözcükleri duyduğunu ve her şeyi bildiğini söyler.</p>

	<p>9. Dua, şükür ve özür dilemenin insan ilişkilerini güçlendirdiğini söyler.</p> <p>10. Özel gün ve kandil gecelerinde dua ve şükürün önemini fark eder.</p>
--	---

Yukarıda haftalık olarak verilen 1. kazanımlarda, okul öncesi çocuklardan, verilen kavramların anlamlarını söylemeleri hedeflenmektedir. Bu dönemde, kavramları tam olarak anlayamayan ve henüz zihninde özelden genele canlandıramayan, sözcülemi bir çiçeğin ne olduğunu bilen, ama bir çiçeğin bitki olduğunu bilemeyen,⁴³ 48-60 aylık dönemde ancak 4-5 kelimelik cümleler kurabilen⁴⁴ çocuklardan, “saygı”, “adalet”, “sabır” gibi kavramların tanımlarını söylemelerinin beklenmesi, çocuk gelişimi açısından uygun olmayabilir. Bu yaşlarda din, duygu ve uygulamalarda kendini gösterir. Emirler ve yasaklar şeklindeki ibadet ve ahlâk, akideden çok önce, zihinlerde birinci sıradaki yerini alır. Okul öncesi çağı çocuğuna ahlâk eğitimi verilirken, emir ve yasakların uzun uzadıya açıklanması yerine; çocuğun yapabileceği kadar sınırlı davranışların kesin olarak yapılmasını, dengeli bir şekilde istemek daha etkilidir.⁴⁵ Ayrıca bu dönemde çocuklar, yeni duyduğu/öğrendiği kelimeleri kullanmak ister.⁴⁶ Öğreticilerin verilen kavramları çocukların yanında kullanarak, onlar tarafından fark edilmesini sağlaması, çocuklar tarafından sorulduğunda da bir-iki kelimeyle ifade etmesi yeterli olabilir. Bu nedenlerle 1. kazanımların, “...kavramları fark eder” şeklinde olmasının uygun olacağı söylenebilir.

Sevgi ve merhamet konulu 1. haftada 9 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlardan beşincisi, “İnsanların Allah'a olan sevgilerinin gereği olarak camiye gelip ibadet ettiklerini bilir” şeklindedir. Bu dönemde çocuk, somut nesnelere, ilişkileri kavrayabilir ama olayların neden-sonuç ilişkilerini

⁴³ Başaran, a.g.e., s. 80, 151.

⁴⁴ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı 2013, s. 24.

⁴⁵ Özyılmaz, a.g.e., s. 97, 113.

⁴⁶ Semerci, a.g.e., s. 167-168.

kavrayamaz,⁴⁷ olayların sadece bir yönüne odaklanır, diğer yönlerini ele almada yetersizlik gösterir.⁴⁸ Bunların yanı sıra, kavramları özelden genele doğru sıralayamayan⁴⁹ çocuğun, insanların Allah'a olan sevgilerinin gereği olarak camiye gelip ibadet ettiklerini bilmesi güç olabilir. Bu dönemde çocuklar, namazın bir ibadet olduğunu da bilmeyebilirler. Uyulması istenilen kuralları ve değerleri, kural koyanla basitçe ilişkilendirebilirler. Örneğin: “Annem-babam oyuncaklarımı toplamamı istiyor” gibi. Bu nedenlerle 5. kazanım çıkarılabilir. 6. kazanım “Allah'ın kâinatı bir düzen içerisinde yarattığını anlar” şeklindedir. Bu dönemde çocuğun kâinat kavramını anlaması mümkün olmayabilir. Çocuğun, Allah'ın her şeyi yarattığını söylemesi ve çevresindeki varlıkları inceleme fırsatı bularak onlardaki güzelliği fark etmesi yeterli olabilir. Çocuktan, 4-6 yaş döneminde değil; ama ilerleyen yaşlarında, bu güzellikleri fark eden biri olarak, her şeyin Allah tarafından düzen içinde yaratıldığı sonucuna ulaşması beklenebilir. Bu nedenle 6. kazanımın “Allah'ın her şeyi yarattığını söyler” ve “Çevresindeki varlıklardaki güzelliği fark eder” şeklinde olması daha uygun olabilir. 7. kazanım “Sevgi ve merhamet davranışlarının olumlu sonuçlarını fark eder” şeklindedir. Okul öncesi çocuğu bencildir ve ilgi merkezi olmak ister. Küçük yaştan beri ilgi merkezi olan çocuk, gereken ilgiyi görmediğinde olumsuz davranışlarla yönelebilir. İsteklerinin hemen yapılmasını ister. Başkalarının istekleri kendisini pek ilgilendirmez.⁵⁰ Bencil duyguların hâkim olduğu, neden-sonuç ilişkisinin tam olarak kavranamadığı, soyut düşüncenin gelişmediği bu dönemde, sevgi ve merhamet davranışlarının olumlu sonuçlarının fark edilmesi güç olabilir. Mesela, çocuk anne ve babasını sevdiği halde, canı çok çektiğinde, elindeki çikolatasını, anne-babası istese de vermez. Bu hareketiyle anne ve babasını sevmediğini de düşünmez. Aynı şekilde 8. kazanım “Kendi hayatından sevgi ve merhamet örnekleri verir” şeklindedir. Çocuk bu dönemde

⁴⁷ Başaran, a.g.e., s. 80.

⁴⁸ Akyürek, a.g.e., s. 57-59.

⁴⁹ Başaran, a.g.e., s. 80.

⁵⁰ Başaran, a.g.e., s. 135, 151.

hâlâ görünüşe göre karar verir, tam olarak sınıflama ve gruplama da yapamaz. Ayrıca muhakeme etmesinde yetersizlikler vardır ve olaylar arasında ilişki kurmada güçlük çeker.⁵¹ Davranışlarını sınıflandırma ve muhakeme etme yeteneği gelişmemiş çocuk, kendi hayatından sevgi ve merhamet örneği veremeyebilir. Bunun yerine, yapabileceği kadar sevgi ve merhamet davranışları alışkanlığı kazandırılmalıdır. 7. ve 8. kazanım yerine “Arkadaşlarına nazik davranmaya istekli olur/nazik davranır”, “Eşyalarını paylaşmaya istekli olur” yazılabilir. 1. haftadaki 2., 3., 4. ve 9. kazanımların mevcut şekliyle uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Saygı konulu ikinci haftada, 10 kazanım yer almaktadır. İlk kazanımlarla ilgili yukarıda açıklamada bulunduğumuz için bu konuya tekrar değinmeyeceğiz. 5. kazanım, “İnsanların farklı özelliklerine karşı saygılı olmanın gerektiğini anlar”, 6. kazanım, “Kur’an, ezan ve dua okunurken dinlemesi gerektiğini anlar”, 7. kazanım “Namaz kılan kimselere saygı gösterileceğini anlar” şeklindedir. Okul öncesi dönemde çocuk, birçok davranışın iyi, birçok davranışın da kötü olduğunu öğrenir; fakat yaptığı davranışın neden iyi ve neden kötü olduğunu henüz anlayamaz.⁵² Bu dönemde çocuğun saygı kavramını, herhangi bir kavramla ilişkilendirip anlaması mümkün olmayabilir. Bu nedenle çocuklara, insanların farklı özelliklere sahip olabilecekleri gerçeğini fark ettirmek ve bu özellikleriyle birlikte diğer insanlarla, sorunsuz bir şekilde beraber olmalarını sağlamak, bu dönem için yeterli olabilir. 6. kazanım için, Kur’an, ezan ve dua okunurken dinlenilmesi, namaz kılan kimselerin önünden geçilmesi ve rahatsız edilmemesi gerektiğini, uygulamalarla alışkanlık haline getirmek yeterli olabilir. Kazanım olarak da “Kur’an, ezan ve dua okunurken dinler/dinlemek gerektiğini söyler”, “Namaz kılan kimselere saygı davranışı gösterir” şeklinde ifade edilebilir. 8. kazanım, “Konuşan kişiyi sözünü kesmeden dinlemenin gerekli olduğunu bilir” şeklindedir. Okul öncesi dönemde çocuk, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi kül-

⁵¹ Selçuk, a.g.e., s. 49.

⁵² Özyılmaz, a.g.e., s. 109.

türel kural ve değerlere açıktır. Ancak bunları, ceza ödül gibi fiziksel sonuçlarına göre ya da bu kuralları ortaya koyan kimselerin fizik gücüne göre değerlendirir.⁵³ Neden-sonuç ilişkisini henüz kavrayamayan, kurala, kural koyana göre uyan çocuk, bir davranışın gerekliliğini tam olarak bilmeyebilir ama kurala uygun davranış sergileyebilir; yani konuşanın sözünü kesmeden dinleyebilir. Buradaki kazanım “Konuşan kişiyi sözünü kesmeden dinler/dinlemek gerektiğini söyler” şeklinde yazılabilir. 9. kazanım “Anne, baba ve büyüklere saygı ile ilgili kendi hayatından örnekler verir” şeklindedir. Bu dönemde çocuk, sınıflama yeteneği tam gelişmediğinden davranışlarının hangi kategoriye girdiğini bilemez. Ancak saygı davranışları gösterebilir. Anne-babasını sevdiğini söylemesi, isteklerini ailesine bağırmeden söylemesi gibi davranışları yapması, bu dönem için yeterli olabilir. 9. kazanım “Anne-babasının isteklerini yerine getirir/getirmeye istekli olur” şeklinde yazılabilir. Bu bölümün son kazanımında çocukların, başkalarının haklarına saygı duyulması gerektiğini söylemesi beklenmektedir. Evet, bu dönemde çocuklar bu ifadeyi belki tekrarlayabilirler; fakat tekrarladıkları bu ifadeyi anlamlandıramayabilirler. Çünkü bu dönem, davranışların gerekçelerinin anlaşılacağı değil, davranış alışkanlıkları kazanılacağı bir dönemdir. Saygı kavramının, çocuğun zihninde yer etmesi ve ileride bu konuda sorular sorabilmesi için kazanım biraz daha kısaltılarak, “İnsanlara saygılı olmak gerektiğini söyler” şeklinde yazılabilir. Ancak bu ifadenin sadece farkındalık oluşturmak için kullanıldığı unutulmamalıdır. 2., 3. ve 4. kazanımın mevcut haliyle uygun olduğu söylenebilir.

Görev ve sorumluluk konulu 3. haftada 10 kazanım bulunmaktadır. 2. kazanım, “Allah'ın insanların görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini istediğini bilir” şeklindedir. 4 yaş çocuğu yarım bırakılan bir şeye daha duyarsız olduğu halde, 5 yaş çocuğu başladığını bitirmeyi sever.⁵⁴ 6

⁵³ Çiğdem Kağıtçıbaşı, Yeni İnsan ve İnsanlar, Evrim Yay., İst., tarihsiz, s. 334.

⁵⁴ Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, s. 109-110.

yaşındaki çocuk ise tembel ve kararsız bir görünümde dir.⁵⁵ Bu kazanımın 5 yaşındaki bir çocuk için olumlu etkiler yapacağı halde, 4 ve 6 yaşındaki çocuğun, Allah hakkında olumsuz duygular beslemesine neden olabilme ihtimali vardır. Bu nedenle kazanım, sadece 5 yaş grubu içinde, başladığı işi bitirmekten ve verilen sorumlulukları yapmaktan hoşlanan çocuklar için uygun olabilir. Okul öncesi dönemde dinsel kavramlar çocuk tarafından tam olarak anlaşılır.⁵⁶ 6. kazanımda (Görev ve sorumluluklarını yerine getiren insanların her zaman başarılı ve mutlu olduğunu ifade eder), çocukların sorumluluk kavramını anlamakta güçlük çekebilecekleri için “sorumluluk” bölümü çıkarılabilir. Bu yaş döneminde çocuklar, sadece şimdiki zaman kavramına sahip olup, çocuklarda geçmiş ve gelecek zaman kavramı belirgin değildir. Daha önce söylenenler hep geçmişte kalacağından, yapılması ve yapılmaması istenilen davranışlar çocuğa sık sık hatırlatılmalıdır.⁵⁷ Çocuğun zihninde zaman kavramı yeterince gelişmediğinden, çocuk tarafından tam anlaşılabileceği için “her zaman” ifadesi bu kazanımdan çıkarılabilir ve “Görevini yerine getirince mutlu olduğunu söyler” şeklinde yazılabilir. 7. kazanımın (Kendimize, topluma, doğaya, Allaha ve Peygambere karşı bir takım sorumluluklarımız olduğunu tanımlar) gerçekleşmesi için çocuğun, sorumluluk kavramını anlaması, sonra da sınıflandırma yaparak; kendine, peygambere, doğaya ve Allah'a karşı sorumlulukları olduğunu tanımlaması gerekmektedir. Okul öncesi dönemde çocukta, sınıflandırma yeteneği henüz tam olarak gelişmediğinden⁵⁸ bu kazanım ortaya çıkmayabilir; fakat bu dönemde çocuk, Allah'a teşekkür edebilir, çevresindeki varlıklara iyi davranabilir. Bu kazanımlar ise 8. ve 9. haftada, ilgili konularda yer alabilir. Bu nedenle 7. kazanım bu bölümden çıkarılabilir. 8., 9. ve 10. kazanımlar (8. İsrâf kavramının anlamını söyler, 9. İsrâf etmeyenleri Allah'ın sevdiğini anlar,

⁵⁵ Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, s. 116.

⁵⁶ Başaran, a.g.e., s. 151.

⁵⁷ Mustafa Köylü, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi, Nobel Yay., Ank., 2013, s. 20.

⁵⁸ Akyürek, a.g.e., s. 59-60.

10. Kendi hayatından israf etmemeye yönelik örnekler verir.) israf kavramı ile ilgilidir. Okul öncesi dönem, çocukların kavramları anlayıp sınıflandırma yapacakları bir dönem olarak görülmeyebilir. Bu dönem, çocukların kavramları fark edecekleri ve ilerleyen dönemlerde (7 yaş üzeri) kavramları doğru öğrenmelerini kolaylaştıracak uygun yaşantılar edinecekleri bir dönem olabilir. Bu nedenle 8., 9. ve 10. kazanımlar yerine “Eşyalarını özenli kullanır” yazılabilir. Diğer kazanımlar (3, 4, 5) çocukların seviyelerine uygun olabilir.

Adalet konulu 4. haftada 8 kazanım yer almaktadır. Çocukta var olan adalet duygusu, 5-6 yaşından itibaren belirginleşir ve çocuğun ahlâk duygusunu etkiler.⁵⁹ Bu aşamada çocuk, diğer bireylerle olan ilişkilerinde onların gereksinimlerinin de farkındadır; fakat yine de kendi çıkarları ön plandadır. Başkalarının gereksinimlerini de çıkarıcı bir biçimde dikkate alır. Somut değişime dayanan adil alışverişler yapmaktadır. Göze göz, dişe diş anlayışı vardır. “Her şey karşılıklıdır” inancına sahiptir. Dış görünüme göre karar verir. Maddi eşitlik ilkesi, bu dönemde adalet anlayışının en belirgin göstergesidir. “Bana bir şey yap, ben de senin için bir şey yapayım” anlayışı vardır.⁶⁰ Okul öncesi dönemde çocukların, adalet kavramını fark etmeleri, adaletli bir ortamda bulunmaları, başkalarının duygularını fark etmeleri, oyun, masal, drama gibi etkinliklerle sağlanabilir. Böylece ahlâkî kavramların manaları zamanla daha iyi anlaşılabilir. Bu dönemde çocuğun adalet kavramını tam olarak tanımlayıp, anlama ve yorumlamada bulunması mümkün olmayabilir. Avrupa ülkelerinde, anaokullarında verilen din eğitiminin iskeletini semboller, resimler ve oyuncaklar gibi dolaylı eğitim araç-gereçleri oluşturmaktadır.⁶¹ Bu nedenlerle programda yer alan “Adalet” konulu 8 kazanımın tamamen kaldırılması düşünülebilir. Bunun yerine “Adalet kavramını fark eder”, “Adalet kelimesini cümle içinde kullanır”, “Başkalarının duygularını fark eder” gibi kazanımlar yazılabilir ve

⁵⁹ Özyılmaz, a.g.e., s. 110.

⁶⁰ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ahlâk Gelişimi, s. 14.

⁶¹ İrfan Başkurt, Federal Almanya’da Din Eğitimi, M.Ü.İ.F. Vakfı Yay., İst. 1995, s. 116-117.

bu dönem, ilerleyen yaşlarda adalet kavramının daha iyi anlaşılması için bir hazırlık dönemi olarak değerlendirilebilir.

Yardımlaşma ve paylaşma konulu 5. haftada 10 kazanım yer almaktadır. 2. kazanım “Allah'ın insanların yardımlaşmalarını istediğini söyler” şeklindedir. Çocuklar, yardımlaşma ve paylaşmayı uygulayarak çok rahat öğrenebilir ve Allah'ın yardımlaşmayı istediğini söyleyebilirler. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. Okul öncesi dönemde genelde çocuk kendi işini kendi görmeyi ister.⁶² Burada çocuğun, Allah'ın yardımlaşmayı istediğini, yanlış anlama ihtimali mümkün olabilir. Çocuk kendi işini kendi görmek istediğinde izin verilebilir ve yanlış anlama ihtimalini ortadan kaldırmak için çocuğun bu davranışı ile kazanım arasında herhangi bir bağlantı kurulmayabilir. Aynı durum 4. kazanım için de geçerlidir. 5. ve 6. kazanımda çocukların söyleyeceği ifadeler oldukça uzundur. 48-60 aylık çocukların genelde 4-5 kelimeyle cümle kurdukları⁶³ düşünüldüğünde bu kazanımlar kısaltılması düşünülebilir. 5. kazanım, “Aile içinde paylaşma ve yardımlaşmanın güzel olduğunu söyler”, 6. kazanım, “Yardım etmenin güzel bir davranış olduğunu söyler” şeklinde yazılabilir. 7. kazanım “Yardımlaşma ve paylaşmanın insanları birbirine yaklaştırdığını söyler” şeklindedir. Bu dönemde çocuğun, soyut olan “insanları birbirine yaklaştırma” ifadesini anlaması güç olabilir. Bunun yerine kazanım “Yardımlaşan ve paylaşan insanların birbirini sevdiğini söyler” şeklinde yazılabilir. Diğer kazanımlar (2, 3, 4, 8, 9, 10) mevcut şekliyle yaş grubuna uygun olabilir.

Sabır konulu 6. haftada 6 kazanım vardır. Sabır, insanların sahip olması gereken önemli bir değerdir. Bu nedenle küçük yaşlardan itibaren çeşitli etkinlikler yoluyla çocukların, sabır konusunda eğitilmeleri gerekebilir. Sabır eğitimi konusunda da sabırlı olmak gerekir. Çocuklara yaş düzeyine uygun olarak sabır eğitimi verilmeli, sabrın gelişmesi için zamana olan ihtiyaç göz ardı edilmemelidir. Çocuklara, henüz anlayamayacakları bilgileri vermenin yararı olmayabi-

⁶² Yörükoğlu, a.g.e., s. 60-63.

⁶³ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı 2013, s. 24.

lir. Programın “sabır” bölümünde 3. kazanım “Orucun insana sabırlı olmayı öğrettiğini anlar” şeklindedir. Okul öncesi dönemde çocuklar, henüz oruç ibadetinin ne olduğunu tam olarak kavrayamayabilir. Sabır kavramını ise daha çok, beklemek şeklinde anlayabilirler. Olayların neden-sonuç ilişkisini kavrayamayan çocukların, oruç ile sabır kavramı arasında ilişki kurarak, orucun sabırlı olmayı öğrettiğini anlamaları mümkün olmayabilir. Aynı şekilde başarılı ve huzurlu olmakla, sabır arasında da ilişki kurmakta bir hayli güçlük çekebilirler (5. kazanım). 3. ve 5. kazanımlar yerine, “Bazı isteklerimizin olması için beklememiz gerektiğini söyler”, “Sırasını beklemenin sabırlı olmak olduğunu söyler” “Sabrettiğinde/beklediğinde olumlu sonuçlar olduğunu fark eder” gibi kazanımlar yazılabilir. Sabır kavramını fark ettikten sonra çocuk, 2. ve 4. kazanımları söyleyebilir. Bu bölümde 2., 4. ve 6. kazanımlar yaş grubuna uygun olabilir.

Programın 7. haftasında “Güvenilirlik ve Doğruluk” konulu 9 kazanım bulunmaktadır. Bu dönemde çocukların güven duyacakları bir aile, okul, kurs ortamı ve Allah düşüncesine sahip olmaları hedeflenebilir. Çocukların Allah'ın kendilerini sevdiğini; annemizi, babamızı, yiyeceklerimizi yarattığını bilmesi; peygamberin çocukları çok sevdiğinin, onlara hediyeler aldığının, oyunlar oynadığının ifade edilmesi; Allah'ı sevmesine ve çocukta güven duygusunun oluşmasına katkı sağlayabilir. Kurs öğretmenin de çocuğun güven duymasını sağlayacak tavır ve davranışlarda olması, bu dönem için yeterli görülebilir. Bu dönemde çocukların dürüstlük ve emanet kavramlarını tam olarak anlamaları, güvenilir ve doğru insanların özelliklerini saymaları güç olabilir. Müslüman insanların güvenilir insanlar olduğunu söylemesi de çocuk açısından bir anlam ifade etmeyebilir. Güvenilirlikle ilgili mevcut kazanımlar yerine, “Allah'ın insanları/çocukları sevdiğini söyler”, “Peygamberin çocukları sevdiğini söyler”, “Bizi, ailemizi, yiyeceklerimizi Allah'ın yarattığını söyler” yazılabilir. Doğruluk konusunda ise okul öncesi dönem, hazırlık aşaması olarak değerlendirilebilir. Okul öncesi dönem,

gerçekle hayalin birbirine karıştırıldığı bir dönemdir.⁶⁴ Dönemin sonlarına doğru çocuklar, bazen cezadan kurtulma gibi çeşitli gerekçelerle kasıtlı olarak yalan da söyleyebilmekteler.⁶⁵ Bu dönemde çocuklara, doğruluğun çok güzel bir davranış olduğunun ifade edilmesi, övülmesi ve iyi bir model olunması yeterli olabilir. Kazanım olarak “Doğru söylemenin çok güzel olduğunu söyler”, “Doğru söylemeye istekli olur” yazılabilir. 6. kazanım dışında bu bölümdeki kazanımlar değişebilir.

İyilik konulu 8. haftada 10 kazanım yer almaktadır. Bu dönemde çocukların rahatlıkla öğrenebilecekleri konulardan biri de iyiliktir. İyilikle ilgili basit tanımlamalar yapılabilir. 1. kazanım yerine “Yardımlaşmanın, paylaşmanın iyilik olduğunu söyler” yazılabilir. 2. ve 6. kazanımlar benzer ifadeler olduğu için birleştirilerek “Allah'ın iyilik yapmamızı istediğini söyler” şeklinde ifade edilebilir. Peygamberin iyiliği yaymak için gönderildiğinin kavranması bu dönemde güç olabilir. Bu nedenle 3. kazanım “Peygamberin iyi bir insan olduğunu söyler” şeklinde olabilir. 5. kazanımdaki ifadeyi 7. kazanım kapsadığı ve daha basit olduğu için, 5. kazanım çıkarılabilir. Bu dönemde, kendi çıkarlarını ön planda tutan çocukların⁶⁶, karşılık beklemeden iyilik yapmanın ne demek olduğunu anlamayabilecekleri için, 8. kazanım çıkarılabilir. İyilik yapılırken bu davranışın, başkalarının iyilik yapmasına öncülük edeceğini, neden-sonuç ilişkilerini kavrayamayan çocukların⁶⁷ anlaması güç olabileceğinden, 9. kazanım da çıkarılabilir. Bunların yerine “İyilik yapanları Allah'ın sevdiğini söyler”, “İyilik yapmaya istekli olur” yazılabilir. 10. kazanımdaki “bütün varlıklar” ifadesini, bu dönemdeki çocukların, tam olarak anlamayabileceği için, bunun yerine “İyi bir insan olmamız gerektiğini söyler” yazılabilir. Bu bölümde 4. ve 7. kazanımlar dışında diğerleri değişebilir.

Programın dua, şükür ve özür dileme konulu son haftasında 10 kazanım yer almaktadır. Çocuğun dini inancının

⁶⁴ Başaran, a.g.e., s. 82.

⁶⁵ Semerci, a.g.e., s. 167-168.

⁶⁶ MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ahlak Gelişimi, s. 14.

⁶⁷ Başaran, a.g.e., s. 80.

oluşmasında ve gelişmesinde, duanın önemli bir yeri vardır. Okul öncesi dönemde çocuklar, rahatlıkla dua cümleleri öğrenebilirler.⁶⁸ Çocuklar için, dua kavramının anlamını söylemek yerine dua etme alışkanlığı kazanmaları daha doğru olabilir. Bu nedenle 2. kazanım, “Sahip oldukları için Allah'a teşekkür eder”, 3. kazanım “Yanlış davranış yapınca özür diler”, 4. kazanım “Dua etmeye istekli olur” şeklinde yazılabilir. Bu dönemde zaman kavramı henüz tam gelişmediği için⁶⁹ 7. kazanım, “İstedığı zaman dua edebileceğini söyler” şeklinde yazılabilir. Çocuk, bir nesnenin o an görüldüğü bir yönü üzerinde düşünebilir ve olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kuramaz.⁷⁰ Dolayısı ile çocuk, dua, şükür ve özür dilemenin, insan ilişkilerine yönelik sonuçlarını kestiremeyebilir. Aynı şekilde özel gün ve gecelerin farkına varamayabilen çocuk, bu gün ve gecelerle, dua ve şükür arasında da henüz bağlantı kuramayabilir. Bu nedenle 9 ve 10. kazanımlar çıkarılabilir. Bu bölümde 5., 6. ve 8. kazanım dışındakiler değişebilir.

Sonuç

Okul öncesi dönemde çocuklar bedensel, zihinsel, sosyal, dini ve ahlâki açıdan önemli gelişmeler göstermektedir. Bu dönemde elde edilen alışkanlıklar, tutumlar ve davranışlar, ilerleyen dönemleri de etkilemektedir. Geçmişte bu dönemde, din eğitimi açısından gereken önemin verilememesi büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Okul öncesi çocuklarına yönelik din eğitimi ile ilgili ilk defa bir program çalışması yaparak, 2013-2014 öğretim yılında pilot illerde (İstanbul, Ankara, İzmir, Gaziantep, Kayseri, Samsun, Adana, Rize, Erzincan, Diyarbakır) uygulamaya koyan Diyanet İşleri Başkanlığının bu çalışması, yıllardır ihmal edildiği düşünülen bu döneme yönelik ilk çalışma olması açısından önemlidir. Çocuklara yönelik böyle bir program hazırlanırken dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan birisi, programın çocukların gelişim düzeyine uygun

⁶⁸ Selçuk, a.g.e., s. 74, 83.

⁶⁹ Köylü, a.g.e., s. 20.

⁷⁰ Başaran, a.g.e., s. 80.

olmasıdır. Program içinde yer alan Dini Bilgiler-1 kazanımları incelendiğinde, çocukların (4-6 yaş) gelişim özelliklerinin yeterince dikkate alınmadığı düşünülmektedir. Okul öncesi dönem, doğrudan din eğitimi yapılması gereken bir dönem olarak değil de, ilerde yapılacak din eğitimine hazırlayıcı bir dönem olarak değerlendirilebilir. Bu dönem, çocukların, kavramların tanımlarını söyleyecekleri, kavramlar arası ilişki kuracakları ve çıkarımda bulunacakları değil; dini kavramları fark edecekleri bir dönem olarak düşünülebilir. Mevcut haliyle Dini Bilgiler-1 programının uygulanmasında, kazanımları incelerken belirttiğimiz bazı eksiklikler olabilir. Toplam 82 kazanımdan 25'i dışında geriye kalan 57 kazanımın, bazılarının değiştirilmesi, bazılarının da kaldırılması gerekebilir. Ayrıca her yaş grubunun kendine has özellikleri vardır. Bağımsız anaokullarında, aynı yaş grupları 6 aylık aralıklarla gruplandırılmaktadır. 4-6 yaş grubu için aynı programın uygulanmasının sakıncaları olabilir. Bu çerçevede Dini Bilgiler-1 kazanımlarının, çocukların gelişim evreleri yeniden gözden geçirilerek değerlendirilmesi gerekebilir.

Büyük bir sorumluluk örneği göstererek okul öncesi dönemi din eğitimi için program hazırlayan Diyanet İşleri Başkanlığının, bu alanda yapacağı çalışmaların, bilimsel veriler ışığında artarak devam etmesi yönünde sorumlulukları olabileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- AKYÜREK, Süleyman, Din Öğretiminde Kavram Öğretimi, Dem Yay., İst., 2004.
- ARMANER, Neda, "Din Eğitiminde Psikolojinin Önemi", AÜİFD., Ankara 1979, C.XXIII, S.1.
- AY, Mehmet Emin, Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım, Timaş Yay., İst., 1999.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem, Eğitimin Psikolojik Temelleri, Ank., 1998.
- BAŞKURT, İrfan, Federal Almanya'da Din Eğitimi, M.Ü.İ.F. Vakfı Yay., İst. 1995.
- DİB, Kur'an Kursları Öğretim Programı Okul Öncesi Dönemi, Ankara 2013.

- DODURGALI, Abdurrahman, Ailede Din Eğitimi, Timaş Yay., İst., 2010.
- GÜNDÜZ, Turgay, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)", U.Ü.İ.F. Dergisi, Bursa 1998, C.7, S.7.
- HÖKELEKLİ, Hayati, Din Psikolojisine Giriş, Dem Yay., İst. 2010.
- HÖKELEKLİ, Hayati, Değerler Psikolojisi ve Eğitimi, Timaş Yay., İst., 2013.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, Yeni İnsan ve İnsanlar, Evrim Yay., İst., tarihsiz.
- KOÇ, Ahmet, Din Eğitiminde Etkili İletişim, Rağbet Yay., İst., 2011.
- KÖYLÜ, Mustafa, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi, Nobel Yay., Ank., 2013.
- MEB, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ahlâk Gelişimi, MEGEP, Ankara, 2007.
- MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara, 2013.
- ÖZYILMAZ, Ömer, Çocukluk ve Gençlik Çağında İslami Eğitim ve Psikolojik Temelleri, Pınar Yay., İst., 2003.
- SELÇUK, Mualla, Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, TDV, Ank., 1991.
- SEMERCİ, Bengi, Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı, Alfa Yay., İst., 2012.
- YAVUZ, Kerim, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, Boğaziçi Yay., İst. 2012.
- YAVUZER, Haluk, Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İst., 2000.
- YAVUZER, Haluk, Çocuğunuzun İlk 6 Yılı, Remzi Kitabevi, İst., 2000.
- YAVUZER, Haluk, Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İst., 2003.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay, Çocuk Ruh Sağlığı, Özgür Yay., İst., 2013.

